

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Litteratuur orgels DDR.

Sicul, Andere Beylage zu dem Leipziger Jahrbuche, 1718. Hierin disposities. Kennelijk de bron voor J. Hess en Spitta, daar hun gegevens steeds met die van Sicul overeenstemmen.

Hess, Dispositien 1774, uitgave Utrecht 1945.

Schouten Hennie, Voordracht en Registratie der Orgelliteratuur, vooral in verband met disposities van door J.S.Bach bespeelde orgels.

Ulrich Dahnert, Die Orgeln Gottfried Silbermanns in Mitteldeutschland, Leipzig 1953. Steeds met D aangeduid

Hij schrijft o.m.:

1683-1753 (Andreas geb. 1678)

De hoofdinhoud bestaat uit een genummerde lijst van S.orgels en S. positieven. Deze wordt steeds aangehaald bij Silbermann orgels.

Ulrich Dahnert, Historische Orgeln in Sachsen. Ein Orgelinventar, VEB Deutscher Verlag für Musik 1980. (Hierin ook verdwenen orgels) Verder aangeduid met D2. Bij orgelgegevens in Sachsen zijn de gegevens - tenzij anders blijkt - hieraan ontleend.

Ulrich Dahnert, Der Orgel- und Instrumentenbauer Zacharias Hildebrandt, besproken door J.Jongepier in HO jg 62 p 121 vv.

Ik noteerde nog: 1988, 300ste geb.dag Hildebrandt.

Flade heeft ook een boek over Gottfried Silbermann geschreven. Zie wat hij schrijft over Dresden, Hofkirche en Seerhausen. Hij schrijft ergens (D2) ten onrechte, dat Bellmann Silbermann-leerling was.

Verder zijn aan hem ontleend: registratievoorschriften. (Een afschrift hiervan trof ik aan bij het orgel te Oederan):

Registrieranweisungen von Gottfried Silbermann für seine Grohartmannsdorfer Orgel:

'Reines volles Spiel':

Hw Pr8 Rf8 O4 Q3 O2 Mxt, Ow Ged8 Rf4 O2 Q11/2 Sifl1 Cmb, Ped Sb16 Pk

'Der scharfe reine Zug' in Fraureuth:

Hw P8 Rf8 O4 O2 Mk, Ow Ged8 Rf4 Sifl1, Ped Sb16 Posb16 Pk

'Flotenzug': Hw Rf8 Spf4, Ow Ged8 Rf4

'Sifflotenzug' Ged8 Rf4 Siffl1

'Lieblicher Flotenzug':

Hw Qd8 Sp4 oder Rf8 Spf4 oder Pr8 Spf4, Ow Ged8 Rf4 Gh2

'Cornettzug': Hw P8 Rf8 O4 Corn, Ow Ged8 Rf4 (Begeleitung)

'Cornettzug im Oberwerk': Ow Ged8 Nas Trt Solo

'Nassatzug': Ged8 Rf4 Nas (Solo) Hw Rf8 Sp4 (Begleitung)

'Tertienzug': Ow Ged8 Rf4 Nas O2 Tertia ('Cantasolo Registrierung')

'Stahlspiel': Ow Ged8 Nas Tertia Q11/2 (Solo) Hw Rf8 Spf4 (Begleitung)

Werner Müller. Gottfried Silbermann, Persönlichkeit und Werk, Leipzig 1982. Genoemd door Elke Lang. Gezien in pastorieën te Ponitz en Frankenstein. Het bevat geen technische gegevens over de orgels, zelfs geen disposities, wel zeer veel gegevens over archiefstukken en historie.

Elke Lang, Die Orgel in Gottfried Silbermann im Schlo Burgk, Burgk 1986 (bezit ik zelf).

Manfred Ungelenk, Die Silbermann Orgel auf Schloss Burgk, Burgk 1983 Vermoedelijk is dit de bron B, die steeds in mijn aantekeningen is vermeld. Ik moet dit werk hebben ingezien in het Silbermann-museum in Frauenstein. Het bevat een dergelijke lijst als D. In plaats van

positieven spreekt hij over orgels zonder pedaal.

Frank Harald Gre, Die Klanggestalt der Orgeln Gottfried Silbermanns,
Leipzig 1989 (bezit ik zelf).

Bach-museum, Leipzig. Hier hangt een lijst van orgels, die J.S.Bach heeft gekeurd:

1723 Stromthal
1724 Gera St Johannis en St Salvator
1731/32 Stomtzech (?)
1732 Kassel St Martin (?)
1735 Muhlhausen Marienkirche
1739 Altenburg Schlokirche
1743 Leipzig St Johannis
1746 Zschortau
1746 Naumburg St Wenzel

(In de lijst ontbreekt Halle Marktkirche, terwijl hetgeen over Altenburg wordt genoemd vermoedelijk onjuist is.)

Opgave interessante orgels voorm. DDR door Gijs van Schoonhoven (G), Bernhardt Edskes (B) en Dr Schrammeck (S), voor zover niet al bezocht:

Helblingsdorf (B)
Grussau (vragen naar M.Engler, S)
Zoblitz, Kantor Dietmar Muller, Schlossbergstrasse 31, O-9347 Zoblitz
(opgave van ?)

Over de pedaalomvang (vooral i.v.m. J.S.Bach:
Naumburg tot d'
Weimar e'
Cothen en Weienfels f'
(mededelingen Schrammek, zomer '92)

In Kassel speelde Bach bij de inwijding de dorische Toccata (die hij al eerder had gecomponeerd